1893 - 1963
70-ий РІК ВИДАННЯ
І СЛУЖБИ СВОЄМУ
НАРОДОВІ ТА ПРАВДІ

СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ:
"SVOBODA", 81-83 GRAND ST.
JERSEY CITY 3, N. J.
HEnderson 4-0237
HEnderson 4-0807
УНСоюз: HEnderson 5-8740
Тел.: з Ню Йорку:
BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXX. Ч. 63. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ЧЕТВЕР, 4-го КВІТНЯ 1963 — 10 ЦЕНТІВ — 10 CENTS — JERSEY CITY and NEW YORK, THURSDAY, APRIL 4, 1963 No. 63. VOL. LXX.

В АРҐЕНТИНІ НОВА ВІЙСЬКОВА РЕВОЛЬТА

МОРСЬКА ФЛЬОТА І ЇЇ ЛЕТУНСТВО — ПРОТИ АРМІЇ І ЇЇ ТАНКІВ

Арґентинський президент Хозе М. Ґідо.

Один із провідників військової революти в Арґентині — Федеріко Торанзо Монтеро.

Буенос Айрес. — Частина арґентинських збройних сил виступила активно проти режиму президента Хозе Марії Ґіда, при чому бунтівниками є морська фльота і її летунство, по стороні уряду покищо бореться суходільна армія з своїми танками, а летунство, яке може вирішити справу в користь одної чи другої сторони — покищо зберігає невтральність. У проводі цього бунту стоять емеритований 75-річний ґенерал Бенямін Менендес і молодший ґенерал Федеріко Торанзо Монтеро. Командант суходільної армії ген. Хуан Карльос Онганя назвав бунтівників тоталітаристами, які репрезентують „тиранію проти демократії", і заповів „насильне і негайне" здавлення революції. Центром революти є морська база Пуерто Бельґрано, за яких 300 миль на південь від Буенос Айрес. Бунтівники зайняли державні будинки в провінційній столиці Ля Плята, за 35 миль від Буенос Айрес, і контролюють велику частину великого порту Баґія Блянка. Зате в самій столиці Арґентини ситуація покищо дуже хаотична — однаково військово, як і політично. Кожна сторона запевняє, що вона перемагає. Відозва збунтованої морської фльоти твердить, що бунт звертається проти „обманницького й недемократичного уряду" та що бунтівники не хочуть влади для себе, а тільки змагають до повернення Арґентини „на шлях чести". Знову ж уряд закидає повстанцям диктаторські тенденції. Летунство морської фльоти заатакувало танки недалеко військової бази в Маґдалена і знищило три танки. Інша вістка каже про поранення літаками 9-ох танкістів під час летунської атаки на скупчення 38 танків в залісненому терені. Морська фльота розпоряджає всього якими 22 джетовими літаками, а летунство Арґентини нараховує коло 60 джетових бомбардувальників. Тому „язичком у вазі" в цій громадянській війні між різними частинами збройних сил Арґентини буде летунство. Політичним змістом цього бунту є буцім-то острах радикального крила арґентинських військовиків, що у найближчих парляментарних виборах, які мають відбутись в червні ц. р., переможуть переністи й повернеться з Еспанії проґнаний диктатор Хуан Перон. Тому — за відомостями преси — політичні речники теперішнього бунту поручають проголошення „демократичної диктатури" під контролею військових кол з головною ціллю — викорінити „перонізм" і щойно тоді зважитись на розписання нових виборів. Коментатори звертають увагу, що відколи Хозе Марія Ґідо став президентом Арґентини 30 березня 1962 року у висліді безкровної військової революції проти попереднього президента Артуро Фрондізі — Арґентина не виходить із хронічної господарської і політичної кризи.

МекНамара в обороні $53.7-більйонового оборонного бюджету

Вашингтон. — Секретар оборони Роберт МекНамара, зізнаючи в Палатній Підкомісії оборонних видатків, заявив, що більше зменшення оборонного бюджету, який запроєктований є в сумі $53.7 більйона, пошкодило б значно обороні ЗДА. Він сказав, що уряд плянує втроє збільшити число далекосяжних ракет та скріпити інші роди зброї. Одночасно уряд цієї країни і на далі буде вказувати на те, що комуністи не думають щиро про атомове розброєння, хоч використовуватимуть цю проблему для пропаґанди. „Наша ціль — це перемога над комунізмом", — казав секретар оборони. Але її щораз важче буде осягнути, бо ЗДА і СССР входять в такий історичний період, коли ані Схід ані Захід не відважаться на першу атаку, бо за нею прийшла м страшна друга відплатна атака. І отой „сліпий кут атомового зброєння", на думку МекНамари, контролюватиме озброєння найбільших теперішніх збройних потуг у світі. Секретар оборони твердив, що він не бачить можливости, щоб в найближчій будучкості можна було зменшити збройні сили. І тому не мають слушности ті члени Конґресу, які пропонують зменшити видатки на оборону на три більйони долярів. МекНамара заявив, що військова програма ЗДА є підтримкою закордонної політики цієї країни.

Адмірал Райт — новим амбасадором ЗДА у Вільному Китаї

Тайпей. — Новим американським амбасадором на Тайвані (Формозі), в осідку Вільного Китаю, стане 64-літній адмірар Джиролд Райт, який від 1954 до 1960 року був командантом збройних сил ЗДА і НАТО на Атлянтику. В останньому часі він був членом тієї 12-членної фахової дорадчої групи в Центральній Розвідчій Аґенції, яка старається по змозі найдокладніше оцінювати збройну силу інших держав. Адмірал Райт прийде на зміну теперішньому амбасадорові ЗДА також адміралові Кіркові, що має вже 73 роки і нездужає. Становище американського амбасадора на Формозі вимагає фахового знання морських та зокрема морсько-висадних операцій з уваги на постійні амбіції уряду Чіянґ Кай шека — висадитись на китайському суходолі і повести таз визвольну війну проти комуністичних правителів. Як відомо, ЗДА є проти таких плянів з остраху, що воно започаткувало б нову велику світову війну. Адмірал Райт був одним із плянувальників та реалізаторів висадних операцій в Тунісії, на Сицилії, в Салерно й Окінаві за останньої світової війни і тому є одним з найкращих фахівців цієї справи.

У 2,000-му році у ЗДА буде більше авт, як дорослих людей

Вашингтон. — Крайова Інкорпорація Ресурси Майбутности переводила кілька років студії природних ресурсів цієї країни і прийшла до висновку, що в 2 000-му році у ЗДА буде більше авт, як дорослих людей. В тому ж році атомові реактори постачатимуть більше електричности, як вугілля, а прибутки американців і продукцію цієї країни обраховуватимуть в трильйонах долярів. Пересічний прибуток американської родини тоді становитиме — $11 000. Найтяжче буде тоді представлятися справа з помешканнями, бо число населення в 1980-му році має виносити 245 000 000, а в 2 000-му році аж 331 000 000. Харчів в тому далекому 2 000-му році буде доволі, бо пересічна фарма постачатиме на 50 до 100 відсотків більше харчових продуктів, ніж тепер. Але на думку представника Інкорпорації Ресурси Майбутности треба буде збільшити ті простори, що будуть потрібні для праці, забав і подорожів, бо населення збільшиться на 85% в порівнянні з теперішнім числом.

Хрущов запросив Мао Тсе-тунґа до Москви

Москва. — Нікіта Хрущов відмовився прийняти запрошення щодо своєї подорожі до Пейпінґу і, замість того, запросив з свого боку Мао Тсе-тунґа приїхати „весною або літом цього року" до Москви. Якщо Мао Тсе-тунґ не міг би приїхати сам, Хрущов пропонує переведення в Москві „конференції наших двох братерських партій на високому рівні", — себто з відповідальними представниками комуністичного Китаю. Большевики пропонують конкретно перевести таку конференцію 15-го травня цього року. Китайські комуністи запрошували Хрущова, щоб він приїхав до Пейпінґу тоді, коли їхатиме до Камбоджі в Південній Азії. У своїй теперішній відповіді Хрущов заявляє, що він до Камбоджі взагалі не поїде, тільки голова Верховного Совту Леонід Брежнєв. Одночасно ТАСС проголосив справи, що їх мали б розглядати на такій конференції. У перших трьох точках говориться про „боротьбу за дальше скріплення сил світової соціялістичної системи", про „боротьбу за мир і мирне співіснування" та про „боротьбу проти імперіялізму, очолюваного З'єдиненими Державами".

Совєти вислали на Місяць свого четвертого „Луніка"

Москва. — За офіційним совєтським повідомленням СССР вистрелив „Луніка IV" з метою ближчого обслідування Місяця. Коли це сталося і серед яких умовин та яка докладно ціль цього нового совєтського штучного сателіта — нічого не сказано. Виявлено тільки, що „Лунік IV" важить 1.422 кґ., себто 3.150 фунтів, але не сказано, чи це вага одного тільки сателіта, чи разом з усіма його апаратами. Цей штучний сателіт мав би досягнути Місяць за три і пів дня своєї подорожі у всесвіті. Цю подорож він відбуває ніби правильно, за передбачуваннями ініціяторів. Цей новий сателіт названий в комунікаті ТАСС-а „автоматичною стацією", бо сателіт мав би ніби „спокійно" осісти на поверхні Місяця В керівних американських колах ця вістка не викликала особливого зацікавлення.

В Еспанії зростає республіканський рух — проти віднови монархії

Мадрид. — В Еспанії посилилась пропаґанда за так званим „президенціялізмом" за зразком режиму французького президента де Ґоля та „юстиціялізму", пропаґованого в Арґентині колишнім її президентом Хуаном Пероном. Перон є на вигнанні в Еспанії. Але його теорії правління і соціяльні реформи, що їх проводив в Арґентині та боротьба проти „оліґархів" — багатіїв — знаходять послух серед пливових кол еспанської Фаланґи, єдиної леґальної політичної організації, що її створив і допускає режим генерала Франсіска Франка. Тому еспанські монархісти стурбовані та посилили з свого боку теж свою пропаґанду. Письменник Хозе Марія Пеман проголосив у пресі пригадку, що Еспанія за своєю конституцією все є монархією, хоч на чолі теперішнього режиму не стоїть монарх. Претендентом до еспанського престолу є син останнього передреволюційного короля Альфонса XIII — Дон Хуан Бурбонський, який живе в Портуґалії, а в Еспанії живе його син, князь Хуан Карльос, одружений недавно з грецькою княжною Софією.

У політичній кризі в Південній Кореї — на овиді компроміс

Сеуль. — Після військово-революційного перевороту з 16 травня 1961 року керівники встановленої військової хунти, яка почала правити по-диктаторськи, з виключенням парляменту і політичних партій, обіцяли, що правитимуть так тільки два роки, після чого повірнуть владу в руки цивільного конституційного уряду. Однак недавно голова військової хунти ген. Чунґ Ґі Парк заявив 16 березня ц. р., що хунта продовжить час свого урядування на дальших шість років. Це викликало негайну гостру реакцію. Виявилось, що заборонені політичні партії все-таки мають і деяку силу і відвагу та що існує небезпека, що повториться те, що спричинило упадок режиму Синґмана Рі: що вулиці заповняться демонстрантами та що внаслідку може прийти до зудару між демонструючими робітниками і студентами та військом. Тому, що в Кореї існує все ще тільки стан військового перемир'я, — за демаркаційною лінією знаходиться сильна армія комуністичної Північної Кореї, а в Південній Кореї перебуває 50.000-не американське військо, ця політична криза стала великою небезпекою для держави. Америка, яка врятувала Південну Корею від комуністичної аґресії та дала її допомогу вартости кругло 5 більйонів дол. — у зброї, товарах, грішми і технічній допомозі — намагається мирно й конструктивно поладнати ту кризу.

ПРЕЗИДЕНТ ЗМЕНШУЄ ВИСОТУ ЗАКОРДОННОЇ ДОПОМОГИ

Вашингтон. — Президент Кеннеді 2-го квітня вислав окреме звернення до Конґресу разом із новим законопроєктом, в якому пропонує поменшити видатки на закордонну допомогу, що були давніше заплановані в сумі — $4 945 000 000, зменшити на $420 000 000 і призначити на допомогу закордонним державам $4 525 000 000. Президент пропонує також зменшити податки, щоб заохотити приватний капітал до інвестицій в недорозвинених країнах. Президент не послухав тих своїх дорадників, які казали, що зменшення самим Президентом суми витрат на закордонну допомогу заохотить Конґрес до того, що він ще більше обкроїть фонди на цю ціль. Президент пішов за рекомендацією окремої комісії, що її очолював емеритований ґенерал Люшіюс Клей, яка прийшла до висновків після довших студій, що витрати на закордонну допомогу треба зменшити, бо з неї користають і такі держави, економіка яких дуже добре розвивається. Запропонована Президентом нова сума на закордонну допомогу все ще є на $600 мільйонів більша від тієї, яку Конґрес признав був на закордонну допомогу в цьому фінансовому році, що закінчиться 30-го червня цього року. Цього року на цю ціль мають видати $3 929 000 000. Президентове звернення до Конґресу в справі допомоги закордонові знайшло різний відгук в Конґресі. Прихильники уряду схвалюють пропозицію Президента, який скористав із рекомендацій комісії ґенерала Клея. Але противники закордонної допомоги заявляють, що Президент зробив тільки початок в напрямі редукції витрат на допомогу закордонові, і Конґрес мусітиме докінчити започатковане урядом діло та на значно більше зменшити суму на видатки для закордонної допомоги. Сенатор республіканець із стейту Вермонт Джордж Д. Ейкен заявив, що і сам Президент напевно знає, що Конґрес значно більше зменшить закордонну допомогу. На думку цього сенатора Конґрес признає на цю ціль дещо менше як чотири більйони долярів. У зверненні Президента багато говориться про те, що приватний капітал повинен допомогти економікам недорозвинених країн. Власники приватних капіталів, інвестованих у відсталих економічно державах, дістануть податкові полегші. Не є відомо, як високі ці полегші будуть, але сподіваються, що це зменшення податків становитиме коло 14%, два рази більше від того, яке дістають власники фабрик, коли вкладають капітали в нові інвестиції. Уряд плянує поширити ґарантії на ті капітали, які американці вкладають у формі інвестицій в недорозвинених державах. Президент пише, що економічний ріст закордонних країн не може бути приспішений та посилений самим тільки урядом ЗДА, тому в тій ділянці мають допомагати і приватні фірми. Вже в п'ятницю мають початися переслухання в цій справі в Палатній Комісії Закордонних Справ. Як перший зізнаватиме державний секретар Дін Раск, а пізніше має висловитися в цій справі секретар оборони Роберт МекНамара.

СССР має поважні труднощі у взаєминах з арабськими країнами

Москва. — Совєтський уряд повідомив Сирію, Ірак і Об'єднану Арабську Республіку, що програма допомоги тим країнам буде продовжуватись. Західні обсерватори в Москві запевняють, що большевицькій верхівці не було легко прийняти таке рішення, бо китайські комуністи гостро критикують Москву за те, що вона своєю господарською та технічною допомогою скріплює режими, які переслідують комуністів. В усіх трьох названих вище арабських державах заборонена комуністична партія. Ці внутрішньо-арабські відносини й незавидна доля тамошніх комуністів значно ускладнюють взаємини між Москвою і арабським світом. Так, напр., в Совєтському Союзі вчиться у середніх школах і в московському університеті 1.330 молодих арабів з Іраку. Більшість з них „ліві", які тому й вибрали собі Совєтський Союз для своїх закордонних студій. Але є і виразні антикомуністи. Коли совєтські чинники зорґанізували й підштовхували лівих іракських студентів до демонстрації під іракською амбасадою на знак протесту проти переслідування в Іраку комуністів, то між „лівими" і „правими" іракськими студентами в Москві прийшло до бійок і близько 50 студентів зголосились до від'їзду з Москви. Однак уряд СССР рішив не зривати з тими антикомуністичними арабськими країнами, а — навпаки — посиленою допомогою їм і одночасною збільшеною пропаґандою відбудувати свої тамошні впливи. Таким чином за наказом з Москви — Чехословаччина і Болгарія нав'язали близькі торговельні зв'язки з Альжиром.

Астронавт негритянського походження Двайт хоче між першими летіти на Місяць

Летунська база Едвардс в Каліфорнії. — Між 15 новобраними астонавтами находиться і 29-річний капітан летунства пілот Едвард Дж. Двайт, який заявив, що він хотів би бути між першими астронавтами, що полетять на Місяць. Капітан Двайт є високий 5 стіп і 4 цалі, важить тільки 130 фунтів і є дуже спритний. Він був відомим спортовцем - футболістом і дуже добрим пілотом, і як такого вибрали його на майбутнього астронавта і перейде він 7-місячний курс, що почнеться 17-го червня. В астронавтському вишколі викладатимуть інженерські дисципліни та біомедичні предмети, потрібні для майбутнього астронавта. Капітан Двайт заявив, що й інші члени його раси зголосяться до праці в програмі дослідів космічних просторів, коли побачать його успіхи.

Проф. д-р Володимир Кубійович відвідав УВАН у ЗДА

Ню Йорк. — 27 березня 1963 року д-р Володимир Михайлович Кубійович, голова Европейського Наукового Товариства ім. Шевченка, відвідав Українську Вільну Академію Наук у ЗДА та вперше оглянув будинок Академії і поточні виставки в ньому — репродукції пам'ятників Т. Шевченкаві та матеріялів у зв'язку з відзначенням сторіччя народження академіка В. Вернадського, та експонати з виставки В. Кричевського. У зустрічі з д-ром В. Кубійовичем взяли участь члени та співробітники Академії Д. Горняткевич (заст. президента), В. Голубничий, Л. Дражевська, І. Замша, Ю. Лавріненко, В. Міяковський, Н. Осадца - Яната, Ю. Шевельов та представники Фундації Академії — М. Коць і С. Макаренко. І. Замша передав привітання від О. Архімовича президента Академії, який не міг бути присутнім. Д-р В. Кубійович поінформував про стан з виданням Української Енциклопедії, і про працю Наукового Товариства ім. Шевченка у Сарселі, Франція. Члени Академії поінформували про поточну працю Академії і подарували англомовне видання Академії „Збірник. Тарас Шевченко 1814-1961". Під час зустрічі були порушені писання про відзначення сторіччя з дня народження академіка Михайла Сергійовича Грушевського спільними зусиллями УВАН і НТШ. Доктор В. Кубійович має виступити 21 квітня ц. р. з доповіддю на пленарній конференції Академії.

Проф. М. Чировський видав працю про давню соціяльно-економічну історію України

Нюарк. — Відомий український науковець - економіст і суспільний діяч д-р Микола Чировський, професор економіки в Сетон Голл Університеті і співробітник „Свободи" видав англійською мовою свою працю про соціяльно-економічну історію України в минулому. Появилася ця праця під назвою „Олд Юкрейн" („Стара Україна") в Американському видавництві Флоргам Парк Пресс, Інк. на 432 сторінках друку з багатою літературою і подрібними примітками. Автор подає в цій новій своїй праці огляд соціяльного й економічного розвитку України від початків її державного життя аж до кінця гетьманського періоду в історії України. Книга поділяється на чотири розділи: вступний — загально-інформаційний, Києво - Галицький період Литовсько - Польський період, та Козацько-Гетьманський період, і закінчується коротким оглядом сучасної економічної ситуації України під царським пануванням до 1917 р. і тепер під комуністичним режимом.

У ВАШИНГТОНІ ЦВІТУТЬ ВИШНІ

Гарна і тепла погода в останніх днях причинилася до скорого цвітіння вишень над Басейном Тідала у Вашинґтоні. На фото: пара захоплених розцвітом весни під гілками цвітучих вишень і на тлі басейну та пам'ятника Джефферсонові.

В АМЕРИЦІ

● **Президент Кеннеді** найменував 10-членну комісію, яка має зайнятися тим, щоб якнайбільше людей зареєструвалися у виборчих комісіях і щоб якнайбільше зареєстрованих виборців брали участь у виборах. На чолі цієї комісії стоїть директор Бюра перепису населення Ричард М. Скеммон. Комісія має подбати про те, щоб були якнайлегші умови реєстрації у виборчих комісіях, і щоб зліквідувати можливі незаконні перешкоди.

● **Сенатор республіканець** із Ню Йорку Джекоб К. Джевітс гадає, що сенатор із Каліфорнії Томас Г. Кухель міг би бути найкращим кандидатом на віце-президента в 1964-му році, а кандидатом на президента мав би бути від республіканців нюйоркський губернатор Нелсон А. Рокефеллер.

● **Колишній губернатор Конектикату** Честер В. Бовлез вже був американським амбасадором в Індії в роках 1951—1953. Тепер він мав би бути наіменований знов на те становище, бо амбасадор Джан Кеннет Ґелбрейт хоче резиґнувати зі свого становища та вернутися на своє становище професора економіки в Гарвадському університеті.

● **Президент Кеннеді** 1-го квітня започаткував збірку в користь Американського Товариства для поборювання пістряка. Він прийняв окрему відзнаку від 9-річної дівчинки Бекі Дюфорд з Ірі, Па., яка вповні вилікувалася з недуги внутрішнього пістряка.

● **Канадійська перша леді** пані Діфенбейкер їздить разом із своїм чоловіком по Канаді та допомагає канадійському прем'єрові вести виборчу кампанію, щоб виграти вибори 8-го квітня. Вона підтримала свого чоловіка тоді, коли уряд мусів податися до димісії та розписати нові вибори.

● **Сенатор республіканець** із Арізони Биррі Ґолдвотер заявив, що колишній сенатор із Каліфорнії Вілліям Ф. Новленд може бути республіканським кандидатом на президента в 1964-му році. Новленд був сенатором від 1945 до 1958 року, коли кандидував на губернатора Каліфорнії, програвши ті вибори до демократичного кандидата. Сам Ґолдвотер казав, що він старатиметься про перевибір в 1964-му році.

У СВІТІ

● **Військова влада в Сирії**, яка заборонила була публічні демонстрації і маніфестації з портретами „вождів", рішуче виступила проти фанатичних звеличників єгипетського президента Нассера, які — всупереч отій забороні — таки влаштували таку демонстрацію з портретами Нассера. Проголошено виїмковий стан в столиці, Дамаску, та заведено поліційну годину.

● **У столиці Філіппін Манілі** почалась конференція трьох союзних держав: Філіппін, Сіяму і Маляїв, — які проте різняться у відношенні до проєкту створення нової федеративної держави Маляйзія, куди належали б Маляї, Сінґапур, і Борнео. Філіппіни, які самі мають претензії до північної частини острова Борнео, є проти такої концепції. Зате ЗДА, Британія і Австралія сприяють їй, як новому антикомуністичному бар'єрові в південно - азійському обширі.

● **На Женевській** конференції розброєння Совєти постійно паралізують заходи щодо договору про заборону атомових детонацій. Вони погоджуються щонайбільше на три річні інспекції щодо підозрілих вибухів, про чому ті інспекції мають обмежитись до так званих „чорних скриньок" з сейсмографічними апаратами. Про міжнародних контролерів не хочуть навіть говорити.

● **21-членна Комісія Об'єднаних Націй**, яка нараджується над способами, як зарадити фінансовій кризі тієї установи, не може дійти до згоди щодо якогось одного проєкту. Дефіцит за утримування війська ОН в пустині Ґази під Ізраїлем і Єгиптом та в Конґо дійшов на 28-го лютого ц. р. рівно до суми 100 мільйонів долярів. 14-го травня має зійтись спеціяльна сесія ОН для цієї справи, але нема виглядів, щоб на покриття того дефіциту знайшлись інші гроші, як хіба знову тільки з кишені — Америки.

● **Уряд Південного В'єтнаму**, який вже раніше заборонив був усі танки з уваги на завзяту війну проти комуністичних партизанів, заборонив тепер усякі пісні на танечні нуто. Американські військовики в Південному В'єтнамі дуже ремствують на тих південно - в'єтнамських цивільних лідерів, які не розуміють, що й під час найсуворішої війни вояки шукають за примітивними розвагами, як пісня чи танок.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J.
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N.J.

Ще один переворот

Державні перевороти і встановлювання військових диктатур — це в Латинській Америці, так би мовити, буденне явище, яке не викликає здивування ні в тих країнах, ні поза ними. І тому безкровний переворот у Гватемалі, проведений з минулої суботи на неділю військовиками, властиво невелика подія, тим паче, що очолив його найближчий співробітник і „приятель" Мікаеля Фуентеса, його військовий міністер полковник Енріко Перальта Азурдія. Отож політичний курс у тій країні повинен би залишитись той самий. Проте, цікаво, що переможні змовники подають за причину перевороту ніби надто м'яке відношення уряду Фуентеса до комуністичної підривної роботи й інфільтрації в державне життя. Але американські коментатори звертають увагу на те, що саме за президентури Фуентеса вишколювано в Гватемалі кубинських еміґрантів, які провели потім нещасливий висад у Свинячій затоці в квітні 1961-го року, і що він на останній конференції латинських президентів з президентом Кеннеді був одним із тих, що вимагали збройної інтервенції Америки проти режиму Кастра.

Все ж комунізм не є „червоним оселедцем" в Гватемалі. Це дійсна, не уявна загроза, яку підсилило правління лівого президента Хуана Хозе Аревальо, з років 1946-1952. Він підготовив ґрунт своєму комуністичному наступникові, полковникові Якобо Арбензові Гузманові, що його скинено в державному перевороті 1954-го року. Американські чинники не заперечували, що вони сприяли змовникам проти Гузмана й прихильно зустріли прихід до влади авторитарного уряду полковника Карльоса Кастілльо Армаса. Але в 1957-му році Армас упав жертвою атентату молодого фанатика із рядів власної ґвардії. Тоді-то обрано на президента Мікаеля Ідіґораса Фуентеса, який відновив у країні конституційний лад. Відсунення його від влади в минулотижневому перевороті породжує сумніви саме тому, що нове правління — диктаторське. Енріко Перальта першим ділом розв'язав парлямент і зосередив у своїх руках законодатну й виконну владу. Правда, він заявив, що армія не має заміру залишатися при владі, отож ніби заповів поворот до конституційної форми правління, але — не сказав, коли це мало б статися. Якраз цієї осени повинні б відбутися нові президентські вибори. І ось одним із чолових кандидатів був знову згаданий вгорі Хуан Хозе Аревальо, лівий попередник комуніста Гузмана. Знавці тамошніх відносин вважають нелегальний переїзд до Гватемалі Хуана Аревальо, який жив на еміґрації в Мехіко, за безпосередню причину перевороту, бо гватемальські патріоти ніяк не хотіли допустити, щоб вернувся до влади Аревальо.

Цей останній переворот актуалізує дискусійну проблему: якими засобами якнайуспішніше поборювати комунізм і чи дійсно найдоцільнішим антикомуністичним засобом є військова диктатура? Американські керівні державні чинники стоять на становищі, що куди кращим способом протидіяння комуністичній загрозі є соціяльно-економічні реформи, здійснювані в системі демократії. Тому вони й поставились до цього останнього перевороту в Гватемалі якщо не явно неприхильно, то в усякому разі насторожено й недовірливо зайнявши очікувальну позицію. Покищо дійсно трудно сказати, чи нові тамошні правителі виявлять свою здатність тим, що не обмежаться тільки гострим і рішучим підходом у відношенні до комунізму й комуністів, але й дбатимуть про внутрішні господарські й культурні справи Гватемалі так, щоб нарід був задоволений. В противному випадку і саме цього побоюються американські коментатори — військова диктатура може стати тільки поштовхом для ще енерґійнішої комуністичної пропаґанди, і на довшу мету та диктатура може принести справі боротьби проти комунізму більше лиха, як користи. Вже давно відомо, що виступати з фірмою ворожости до комунізму — замало. Поруч із виявлюванням суворости у відношенні до комуністичних підривників, які зловживають демократичними вольностями задля нищення демократії — треба діяти конструктивно в усіх ділянках державно-національного життя.

Стратегія смерти

Мир і співіснування — це слова, що їх тепер найчастіше повторюється в міжнародній політиці. Але війна і зв'язане з нею знищення — це справи, що про них найбільше думають і ними найбільше турбуються мужі, відповідальні за долю своїх країн і народів. Інтересні міркування на цю тему подибуємо у відомому журналі „Ю. С. Нюз енд Ворлд Ріпорт" на 8-го квітня цього року. Аналізу ситуації подає генерал-майор Макс С. Джансон, колишній командант армійської військової колеґії і плянувальник для Об'єднаних Шефів Штабу, тепер на пенсії.

Справа в тому, що, під безугавне галасування Москви про мир і співіснування, тихо й непомітно у вересні минулого року появилася в СССР книга: „Військова стратегія", опублікована Міністерством Оборони. Автори цієї книги, 19 совєтських старшин, у цьому числі один маршал, дев'ять генералів і дев'ять полковників, з'ясовують совєтську стратегію на випадок війни, яку — твердять вони — „мусять" почати „капіталісти - імперіялісти" у першу чергу, очевидно, американські, рятуючись, мовляв, від „неминучої загибелі у „мирному співіснуванні" з комуністичним Совєтським Союзом.

Книга щойно недавно попала в американські руки, її перекладено на англійську мову і вона є тепер предметом уважних та дбайливих студій в Пентаґоні. Який розвиток передбачають і плянують совєтські стратеги у цій книзі?

Як згадано, вони вважають, що війна неминуча і що вона може вибухнути при будь-якій нагоді зразу в ґльобальному маштабі або — найбільш правдоподібно — розвинутися з льокальної війни, мабуть, у зв'язку з Берліном і Німеччиною.

В такому випадку совєтські стратеги заповідають атомовий „бліцкріґ" — блискавичний напад на ЗДА та їхніх союзників, зокрема тих, що мають на своїй території американські військові бази. Міжконтинентальні ракети та бази на кораблях і підводних човнах мають „засипати" атомовими бомбами не тільки американські стратегічні об'єкти, але й міста з цивільним населенням, після чого почалася б атака совєтських парашутистів та військ, озброєних звичайною зброєю. Це стосується в першу чергу европейського та азійського континентів, і совєтські стратеги заповідають, що їхні панцерні частини, забезпечені також тактичною атомовою зброєю, могли б посуватись із швидкістю 25 до 40 кілометрів денно. Головним завданням совєтської фльоти було б знищити американську фльоту, також при допомозі стратегічного летунства.

В книжці, яку американські аналітики й законодавці вважають за совєтський варіянт гітлерівського „Майн Кампфу", не передбачається у майбутній війні будь-яких альтернатив, наприклад, виключення атомової зброї та обмеження війни. Навпаки, за єдину стратегічну мету вважається цілковите знищення противника, із підкреслюванням важливости атомової атаки на цивільне населення.

Як згадано, викладені в цій книзі нові совєтські стратегічні пляни на загибель та заглади людства є тепер предметом дбайливих студій у Вашинґтоні. Чи вони матимуть вплив на американські стратегічні плянування — важко сказати. Але можна припускати, що американська стратегія, познайомившись з такими смертоносними плянами совєтських людоненависників, не злегковажить їх і поробить відповідні практичні висновки.

ВЕНЕРА В ОСВІТЛЕННІ „МАРІНЕРА ІІ"

Минулого грудня американська ракета „Марінер ІІ", досліджуючи плянету Венеру, зібрала такі ревеляційні відомості про цю „близнючку" нашої Землі, які змушують астрономів до переоцінки своїх понять про всесвіт. Досі вчені вважали, що на плянетах соняшної системи можуть існувати умови, сприятливі для органічного життя, отже в дечому подібні до тих, що існують на Землі, але тепер „Марінер ІІ" переконав астрономів, що Земля є єдиною в своєму роді, унікальною плянетою.

Правда, Венера в дечому подібна до Землі. Діяметр Венери становить 7 500 миль, а Землі — 8 000. Тяжіння на поверхні Землі малощо більше від тяжіння на поверхні Венери. І так, дівчина, що важить на Землі 100 фунтів, важила б на Венері 85, але на Юпітері її вага дійшла б до 250 фунтів, а на Марсі впала б до — 35. Подібно, як і Земля, Венера має атмосферу, але набагато грубшу. Хмари вкривають Венеру товстим шаром, і тому ми не можемо побачити із Землі її поверхні .

Та є ще одна велика різниця між Землею і її близнючкою Венерою: вона знаходиться на віддалі лише двох третіх віддалі Землі. Коли б Земля була так близько до Сонця, як Венера, то її поверхня мала б температуру 150°, і існувати на ній могли б лише деякі примітивні органічні форми.

Але Венера має температуру від 600 до 800°, як це ствердив „Марінер ІІ", і на її поверхні, внаслідок густої хмарности, панує така темрява, як на великих морських глибинах. При такій високій температурі води на Венері немає, бо вона обертається на пару, такі метали, як оливо, розтоплюються, а ртуть перетворюється в газ.

Правда, всі ці дані не відкрив „Марінер ІІ", іх уже раніше здобули дослідники за допомогою радіових телескопів „Марінер ІІ", їх уже раз переконливо потвердив своєю надзвичайно скомплікованою апаратурою, пролітаючи над Венерою. Мряка, хмари і повітря не є перешкодою для радіо, і астрономи, користуючись радіовими телескопами могли приймати „звернення" з поверхні Венери, а не з поверхні тих хмар, що закривають плянету від оптичних телескопів.

Поза фахівцями, мабуть малохто знає, що з допомогою радарової сітки можна „викрити" запену цигарку на віддалі багатьох миль. Всі гарячі предмети випромінюють різнородну електромагнетичну енерґію. Цигарка випромінює не тільки червоне світло, яке можемо бачити, вона вилає також невидимі для ока інфрачервоні довгі радіові хвилі. Тож радіовими телескопами і виміряли дійсну температуру на поверхні Венери, а тепер „Марінер ІІ" потвердив ці дані.

Атмосфера Землі, як відомо, на висоті 50 миль вже надзвичайно рідка, практично відсутня, а в атмосфері Венери на висоті навіть 50-60 миль знаходяться грубі верстви хмар. Однак, ці хмари витворюються не з водної пари, як на Землі, а з диму, подібного своїм хемічним складом до того диму, що виходить з фабричних комінів.

Отже, температура на поверхні Венери більш менш така, як у найгарячішій печі. Повітря жахливо сухе. Всюди панує вічна темрява і смертельна тиша. Немає найменшого поруху повітря.

Венера обертається довкола своєї осі дуже поволі. Коли б там можна було говорити про „день", то він мав би тривати наших два тижні, або й більше. Внаслідок такого повільного обертання, коли б Венера не була вкрита хмарами, її звернена до Сонця частина була б така гаряча, що ніщо живе не могло б там втриматися. Зате „вночі" на Венері була б арктична — підбігунова температура. Але всього того там немає, бо зміна температури відбувається тільки в найвищих верствах атмосфери.

Внаслідок такої великої різниці температур, на Венері мусіли б бушувати гурагани із швидкістю від — 1 000 до 2 000 миль на годину. Сонце є тією електрівнею, що постачає енерґію для гураганів на Землі. Венера ж на 30 000 000 миль ближче до Сонця, і тому енерґія її гураганів мала б бути далеко більшою.

Давніше вважали, що на Венері можливе органічне життя в якійсь примітивній формі — лишаїв, моху. Але тепер виявилося, що це не так. В нашій соняшній системі на жадній плянеті немає таких умовин, які є на Землі і які уможливлюють життя рослин, тварин і людини.

КОНҐРЕС І ПРЕЗИДЕНТ

Кажуть, що для чужинця — ми також можемо додати, що й для нас, нових американських громадян — важко зрозуміти американське політичне життя. І багато є таких, що навіть і не намагаються зрозуміти; для чого, мовляв, сушити собі голову заплутаною політичною системою, яка так захоплює американців. Проте, є дві очевидні причини для того.

Перша: з усією її незрозумілою й складною машинерією система З'єдинених Держав виявила поважну стабільність протягом багатьох років і обороняла права як більшости, так і меншости громадян. Подруге: рішення Конґресу в справах внутрішньої та зовнішньої політики, в справах податків, оборони закордонної допомоги та інших проблем мали важливий вплив на політику та економіку інших держав.

На перший погляд американська політика виглядає справді незрозумілою. Президент Айзенгавер, республіканець, обраний двічі величезною більшістю, стояв перед Конґресом, в якому Демократична партія, тобто його політичний противник, мала більшість в обидвох палатах. А тепер президент Кеннеді, демократ, що виграв на виборах завдяки надзвичайно малій перевазі, має справу з Конґресом, в якому його партія становить більшість.

І, не зважаючи на це, більшість зовнішніх і внутрішніх заходів президента Айзенгавера Конґрес схвалював, тоді як президент Кеннеді мав багато труднощів протягом перших двох років свого урядування і не сподівається що його програма легко пройде в новообранім Конґресі. Пояснення цих нібито протиріч полягає в гнучкості партійної системи ЗДА та в унікальній системі балансу поміж президентом і законодавчими органами.

Що більше, обидві партії, і Республіканська і Демократична, мають ліберальні та консервативні крила. Партійну дисципліну не можна застосовувати при кожному голосуванні, і президента не можна скинути проголосованим недовір'ям, як прем'єр-міністра у парляментарних демократіях. Таким способом програму демократичного президента може іноді провалити більшість республіканських і демократичних голосів; а іноді республіканські голоси можуть стати в його обороні.

Іншими словами, члени Конґресу більше зв'язані своїм сумлінням і опінією своїх виборців, аніж партійною дисципліною. І найконсервативніші члени обох партій виявляють тенденцію повставати проти пропозицій президента, що в їх очах виглядають як занадто далекосяжні, занадто коштовні або спрямовані на поширення впливу федерального уряду.

Частково з цієї причини програма президента Кеннеді про медичну допомогу старшим людям була провалена на 87-ім Конґресі і знову матиме важкі перешкоди на 88-му Конґресі. Його плян значного зменшення прибуткового податку зустрівся з сильною опозицією консервативної ґрупи, яка боїться, що незбалянсований бюджет приведе до інфляції. І так далі.

Взагалі, філософія, яка стоїть за американською конституційною системою полягає в тому, що Конґрес і Президент повинні стримувати один одного від надужиття влади. Президент може накладати вето на постанови Конґресу, якщо він з ними не погоджується, і він має унікальну можливість звертатися до американського народу за підтримкою.

Конґрес, з другого боку, має ультимативну фінансову владу, тобто президент не може діяти, поки Конґрес не затвердить грошових витрат для спеціяльної мети. Натурально, президент, який має підтримку більшости, може впливати на Конґрес, але не може диктувати Конґресові, навіть коли його партія має перевагу. І в цій дилемі криються і можливості і труднощі президента Кеннеді.

• Американська Рада

Л. Коваленко

НАШІ СУСІДИ І МИ

Оскільки людині властиво реаґувати найжвавіше на те, що їй дошкуляє, ми в нашій публіцистиці найчастіше згадуємо наших сусідів, які нам докучають, виставляючи свої претенсії на наші землі, нашу історію, навіть всю нашу націю. При цьому ми забуваємо приділяти належну увагу народам, що живуть в сусідстві з нами і так само прикро відчувають гіркі жарти долі, як відчуваємо ми, розуміють, як важко вижити і зберегти свою культуру, коли їх нація затиснена між такими двома аґресивними націями, як російська і польська. Я маю на увазі, зокрема, Литву, що її історія і культура були тісно пов'язані з нашою протягом кількох історичних періодів.

Мені це стало ясно, коли я в 1961-му році показала одному діячеві литовської літератури, п. А. Ванчулайтісові, книжку „Бляуер Новембер" (німецьку антологію української новелі в перекладах Анни-Галі Горбач) і запропонувала написати про неї рецензію до якогось литовського журналу. Під час розмови виявилось, що литовська інтеліґенція за кордоном має дуже обмежене знайомство з українською культурою і що для більшости литовців єдине відоме з нашої літератури ім'я — Тарас Шевченко!

Поступово ми прийшли до висновку, що рецензія на „Бляуер Новембер" має стати не тільки ціллю самою в собі, як приводом до того, щоб дати бодай коротенький огляд новітньої української літератури для литовського читача на еміґрації.

Процес цей був досить складний і довгий через мовні перешкоди: я мусіла написати огляд у російській мові з якої один із друзів п. Ванчулайтіса зробив переклад на литовську мову. Після цього він сам уже переглянув короткі характеристики авторів подані в „Бляуер Новембер", звірив з моїми даними і зредаґував так, щоб було цікаво для литовського читача.

Внаслідок цього довгого процесу у 1962-му році в листопадовому числі журналу „Айдаї", що означає „Луна", з'явився огляд. Що саме з того, що я написала, увійшло в той огляд, мені важко сказати, бо я можу розуміти лише імена наших письменників і поетів, які там згадано. Але в усякому разі перед литовським читачем виринула ціла плеяда українських письменників і поетів, про яких він досі не чув, — і за це треба бути вдячним нашим литовським друзям.

Це може служити нам за сиґнал до того, як ми занедбуємо культурні зв'язки з народами, що поневолені так само як і ми, і так само змагаються за те, щоб зберегти свою культуру та її надбання у вільному світі. Коли комусь доведеться зустрітись, наприклад, з румунськими інтеліґентами, то від них можна почути те саме, що я почула від литовців: що вони нічого не знають про українську літературу і українське інтелектуальне життя. Я думаю, що тут ми відстаємо від комуністів, які вже давно зробили з України вітрину, з якої показують всім народам, зокрема так званим невтральним та нововідродженим, як „чудово" розв'язала Москва національну проблему і як широко розвивається українська культура „завдяки комуністичній партії".

В журналі „Айдаї" вміщено багато зразків з картин литовських малярів, і я думаю, що Об'єднання Українських Мистців мусіло б в першу чергу нав'язати зв'язки з литовськими малярами, бо в малярстві кожний може відразу побачити, що творить інший. Так само для українських літераторів було б цікаво довідатись про литовських літераторів, про яких ми знаємо так дуже мало.

Британські соціялісти не вирікаються пляну про участь в Економічній Спільноті

Вашинґтон. — Лідер соціялістичної британської Партії Праці Гаролд Вілсон, який буде, мабуть, найближчим прем'єром Британії, заявив у своїй промові в Клюбі Крайової Преси у Вашинґтоні в минулий понеділок 1 квітня ц. р., що хоч він переконаний, що тепер нема шансів на швидку участь Британії в Европейській Економічній Спільноті, проте „у відповідному часі і при відповідних умовинах" будуть відновлені британські заходи, щоб приступити туди. Він критикував уряд Мекміллена, що той поступився задалеко в переговорах про приступлення Британії до того західньо-европейського господарського бльоку та що ті переговори ведено погано, із шкодою для британського престижу. Мовляв — вони тяглись півтори року, при чому британські делеґати просиджували в передпокоях і чекали поки їх участь буде вирішуватись на нарадах між самими шістьма членами Европейської Економічної Спільноти. Більшість промови Гаролда Вілсона стосувалась торговельних і грошових турбот Британії і способів, як Партія Праці хоче розв'язати їх.

ГОЛОС ЧИТАЧА

До відкриття пам'ятника Шевченкові у Вашинґтоні

Прочитав я статтю в „Свободі", в якій пропонується відбути відкриття пам'ятника Шевченкові не в березні, а в липні або серпні 1964-го року, і, як канадієць, хочу сказати пару слів в цій справі.

Я знаю, що багато канадійців бажають бути на тому відкритті у місті, яке носить назву славного творця незалежности ЗДА, про якого й Шевченко писав: „Коли ми діждемося Вашинґтона? А таки діждемось". І хоч Шевченко не діждався Вашинґтона, Вашинґтон діждався мати у себе статую Великого нашого Пророка. І також Україна напевно діждеться того часу, коли матиме свого Вашинґтона. Вже це саме заохотить багато українців з Канади відвідати столицю ЗДА в днях відкриття пам'ятника.

Ми в Канаді горді, що маємо пам'ятник Шевченка у Вінніпеґу на площі Манітобської Леґіслятури, але ми ще більше горді разом з вами, українцями в ЗДА, що наша спільнота ставить пам'ятник в столиці світової демократії, волі і свободи, за яку Шевченко боровся і страждав усе своє життя.

Але, щоб канадійці могли масово віддати поклін своєму Пророкові, відкриття пам'ятника треба провести в липні або в першій половині серпня. Чому? А тому, що березень в Канаді досить холодний, а в той час у Вашинґтоні вже тепло. Тож не треба буде вибиратися з Канади в зимовім убранні, а у Вашинґтоні міняти його на літнє.

Та важнішим є те, що в березні робітники працюють по фабриках, а фармери приготовляються до весняних робіт. Зате в липні дуже багато робітників мають літні відпустки, а фармери, покінчивши сінокоси, є вільні від праці, бо жнива починаються аж наприкінці серпня.

Тому було б бажано, щоб відкриття пам'ятника у Вашинґтоні відбулося у цих двох місяцях. Звичайно, це моя особиста пропозиція. Рішальне слово має Комітет побудови пам'ятника. Але обмінятись думками — не зашкодить.

Т. Кібзей
Вінніпеґ, Канада

Л. К.

„ЛЮДИ — НЕ ЯНГОЛИ" ІВАНА СТАДНЮКА

(Зразок новітнього соцреалізму)

(1)

Американські та англійські журналісти кілька разів згадували, як симптоматичну ознаку, появу роману Івана Стаднюка „Люди — не янголи". Роман цей друкований у ленінґрадському журналі „Нева"; в числі за грудень 1961 р. вміщено першу частину, про яку будемо говорити, бо друга частина до нас іще не дійшла.

Те, що роман Стаднюка побачив світ у ленінґрадському журналі, нагадує часи Миколи Першого, коли українські твори Миколи Гоголя також виходили спершу в Москві та Петербурзі. Бо роман Стаднюка є романом українського письменника про Україну.

А що це роман українського письменника видно з того, що не тільки вся дія роману відбувається на Україні (за винятком кількох років, які головний герой перебув на примусовій праці на Біломорському каналі); в романі є сила українських висловів і слів, та й конструкція самих речень у Стаднюка часом дуже дивна і, як у Гоголя, їх можна зрозуміти тільки тоді, коли перекласти на українську мову, бо ці речення є точною російською калькою з української мови. Щоб не повертатись до цього питання пізніше, наведемо кілька прикладів з мови Стаднюка:

„За те же самы гроши". Однозвучне з українським слово „гроши" має в російській мові наголос на останньому складі „гроши" і означає множину від слова „грош" тобто гріш, копійка, дрібна монета. А у Стаднюка це слово стоїть у його українському значенні: „гроші — деньґі". Або таке речення: „Сознавайтесь, кто украл у Платона Ярчука копу жита?" Або: „Бабы все утекли додому, так я буду балакать без церемонии". Або: „Мамо, идемте до хаты". Або ще така українська суто народня ідіома: „Я бы тебе небо пригнула, если бы могла".

А такими словами, як „дивчата", „ленюхи", „горилка", „жнива", „наймитов", „будьте ласкави" роман просто захаращений.

Саме село називається „Кохановка", а її мешканців Стаднюк називає „кохановичане". Героя звуть Платон Ярчук, його доньку — Югина, сина — Павлик. Прізвище одного із середняків було „Ловиблох", але він змінив його на „Дубчак". Прізвище другого — Хтома Заволока.

Словом, обстанова роману це українське село, а дійові особи — українські селяни, яких Стаднюк змушує (або він сам до того змушений) розмовляти на калікуватому „общепонятном языке".

В романі проходять аж три лінії сюжету. Одна показує життя і смерть головного героя — Платона Ярчука. Друга — коротша — долю бідного селянина перед революцією і голови сільради після революції Степана Григоренка. Це — зразок вірного кохання, що тікає із села після того, як йому відмовила донька сільського багача і — звичайно — петлюрівця Христя. Степан іде аж на Саратовщину, і повертається у своє село вже тоді, коли починається колективізація.

Третя лінія сюжету — це життя єдиного сина Платона Ярчука — Павлика, його кохання, мрія про вступ до авіяційної школи, виключення звідти за те, що він — „син ворога народу", і так званий „добровільний" запис у червону армію, бо більше йому не було куди йти.

Всі ці лінії переплітаються, переривають одна одну, сходяться і розходяться, часом пов'язані окремими епізодами, часом обірвані наполовині, без точної хронології. Це дозволяє авторові пересмикувати цілі періоди з життя українського села. Точно зазначені в романі тільки дві дати: 1932 рік — рік голоду, і 1937 — рік розпалу єжовщини. Перша половина роману доводить читача до сорок першого року — очевидно, в другій буде наступ німців на Україну і війна.

Характери героїв подані досить живо. Кожний з них починає жити в романі справжньою, живою людиною, але з часом автор вилучує вимикач — і тоді герої починають діяти несподівано, невиправдано, відповідно не до їх змальованих на початку характерів, а до того, що авторові наказано показати або що він сам вирішив показати з якихось мотивів, які нічого спільного не мають з мистецькою правдою. Словом, з роману „Люди — не янголи" видно, що Стаднюк міг би писати широкі полотна і вірно передавати проблеми українського селянства, але під примусом чи з власного вибору вставляє в ці полотна великі рядна, на яких нема нічого, крім прикрашування компартії та її дій.

В романі добре передана психологія малого хлопчика, є сцени кохання, є різні типи дівчат. Але через те, що всі дійові особи живуть в тіні наказів партії, через те, що їх життя керується не їх власними характерами, бажаннями чи уподобанням, а лінією партії з усіма її непередбаченими зиґзаґами, — то виходить, що сюжету в романі, як такого, нема, а є розірвані епізоди, часто слабо пов'язані між собою, не обґрунтовані ні психікою героїв, ні зовнішніми обставинами, бо саме про зовнішні обставини — про накази партії, які керують тим життям українського села — Стаднюк не сміє сказати всієї правди.

Стаднюк, безперечно, жив на Україні ще до революції, бо дає переконливі описи українського села тих часів.

Ось, наприклад, малий Павлик боявся сам залишатись у хаті, і повдовілий Платон, який мусів іти на „сходку", дає синові зроблену з бузини рушницю, щоб той забавлявся. І далі йде такий опис української хати: „Давно вже батько пішов на збори, а Павлик, сидячи на тапчані, до одуріння клацав гачком невиданої рушниці, по черзі націлюючись на горщики, миски, образи святої Богородиці та Ілі Пророка і портрет Тараса Шевченка. Тепер він більше нічого не боявся!"

Або ось як поводяться малі хлопці, що вигнали коней пасти наніч, коли несподівано мати прислала до них малу Христю:

„Присутність у нічному Христі порушувала встановлений ритм побуту пастушків. В цю ніч біля варти не розказували похабних казок, не матерщили, хоч і не мовчали: до півночі хлопці змагались у дотепах, зачіпаючи один одного жартами".

Передреволюційне село у Стаднюка дзвенить піснями:

„Вечірня Кохановка обвинута вінком з пісень. Найбільш барвистим був цей вінок у свята: пісенний перегук проходив тоді з якимсь особливим жаром і з такою гармонією, ніби ним керувала рука невидимого диригента".

Маємо у Стаднюка і описи українських дівчат на початку революції.

Пізніше розкуркулення і голод змусили селян продавати коралові намиста, рушники і плахти, а місто купувало все те - і виробляло з плахт „тюбетейки" та хатні капці, а з вишиваних рушників шило собі сукні. Золоті дукачі і хрестики селяни здавали в „Торгсін", щоб купити за них хліба чи крупів — і тим рятувати себе й родину від голодової смерти.

ВЛАДИЧІ ВІДВІДИНИ В ГЕМПСТЕДІ

Неділя 3-го березня залишиться надовго в пам'яті парохіян української католицької церкви св. Володимира в Гемстеді, Н. Й. В тому ж бо дні відвідав нашу парохію вперше Стемфордський Владика Кир Йосиф Шмондюк.

Прибувши в суботу після обіду до парохії, зараз же перші свої кроки спрямував до парохіяльної суботньої школи. І це був крок, що ним Владика відразу полонив серця парохіян, які побачили, що їх Владика першу свою батьківську увагу звертає на ніщо інше, тільки саме на дітвору, на молодь, на її виховання і збереження для української церкви й народу.

Не зважаючи на своє змучення дорогою, прямує відразу до церкви й церковної залі, де діти парохії відбували свої звичайні щосуботні шкільні зайняття. В товаристві свого отця Канцлера та місцевого пароха о. С. Квартучі відвідав Владика кляси релігії о. пароха й о. Багатюка та кляси української мови, що їх провадять пані Зеня Зарицька і Микола Курчак. Майже повних чотири години провів наш Владика на розмові з дітьми, цікавлячись їхнім релігійним знанням та знанням української мови в слові й письмі. У безпосередній і такій батьківсько-щирій своїй розмові учні школи відразу відчули у своєму Владиці свого найбільшого приятеля — як вони самі це тепер заявляють. І це враження залишиться в них назавсіди.

В неділю Преосвященний Владика був приявний на всіх трьох Службах Божих.

Перед ранішньою Службою в год. 8,30 перейшов Владика з парохіяльного дому до церкви в супроводі процесії і шкільної дітвори ранішніх курсів. При вході привітав Владику хлібом сіллю один із старших наших піонерів п. О. Стецько, а учениця В. Данилюк вручила Владиці китицю квітів. Отець парох С. Квартучі вітав Ексцеленцію на Службі Божій після Євангелії, після чого Владика виголосив англійською мовою проповідь. Церква була заповнена вірними по береги.

Перед великою Службою Божою, на якій відбулося посвячення новозбудованого Іконостасу, впровадила Владику до церкви процесія і шкільна дітвора пополудневих курсів парохіяльної школи та пластунки й пластуни місцевого Пластового осередку під проводом своїх учителів і виховників пані З. Зарицької, панни Хр. Сварчевської і М. Курчака.

У дверях церкви привітав свого Владику старо-українським вичаєм хлібом сіллю п. М. Курчак, а китицю цвітів вручила Кир Йосифові школярка-пластунка Христя Ломага, виголошуючи гарно віршик привіту.

В часі Служби Божої о. парох привітав знову Владику, після чого Кир Йосиф виголосив проповідь українською мовою до вірних, що виповнили знову церкву вщерть.

Був приявний Владика і на третій Службі Божій, що її правив о. Богатюк в 12-ій год, виголошуючи й там проповідь-науку.

Велике число вірних і дітей, що приступили до Св. Причастя на всіх Службах свідчили про ту синівську любов парохіян до свого Владики, з якою парохія прийняла свого Високого Гостя Духового Батька й Пастиря.

Не забули наші парохіяни й про матеріяльні потреби дієцезії та зложили з тієї нагоди свій дар на дієцезальний Семінар та виховання священиків.

Ці відвідини Кир Йосифа ще більше скріпили духово й об'єднали нашу парохію і вірні довго заховають їх у своїх серцях.

М. К.

До сценічної постановки „Ноктюрну"

Скажу одверто, що ці рядки мають більше пропагандивне як інформативне призначення. Їх мета, заохотити нашу культурну публіку не підвести сподівань організаторів постановки оперної мініятюри Миколи Лисенка „Ноктюрн" та її концертового доповнення і численною участю запевнити їх, що кожне зусилля наших мистців дати високомистецьку імпрезу, буде завжди належно оцінене, завжди побажане і знайде піддержку.

Тому-і залишу на боці такі немало-важні моменти, як те, що постановка присвячується 50-літтю смерти творця „Ноктюрну", Миколи Лисенка і 20-літтю його постановки у львівському театрі під орудою В. Блавацького та дрогобицькому театрі під орудою Пюрка. Цим постановкам слід би було відвести окремий спомин, бо ж виведення їх стояли під кожним оглядом на такій висоті, що не слід би їх було пустити легковажно у забуття.

— Я дивуюся, сказав один високо-кваліфікований музика, чужинець, спостерігаючи „Ноктюрн", — що у Львові може бути на такому рівені поставлена така річ. Врешті після „Кармен" і „Пер Гінта". Львів доказує, що спроможний впоратися з найтруднішими постановками на рівені найкращих европейських театрів. Але дивує мене, що така оперна мініятюра як „Ноктюрн" незнана в світовій музичній літературі. Своїм пастелевим рисунком ця музична річ справді вийняткова. —

Думаю, що подібні відзиви на цю постановку повинні зберегтися десь там в архівах львівського театру поміж газетними вирізками.

Але все це вже історія, куди занесено чимало захоплюючих і зворушливих фактів з живучости і культуротворчої снаги наших служителів Мельпомени . . .

Але ось ми перед фактом, в зв'язку з постановкою „Ноктюрну" нелегких, щоб не вжити слова, героїчних, зусиль наших, нюйорських оперних мистців, вдержати існування своєї групи, організованої при нагоді постановки „Катерини" минулого року.

Вже не в порядку пропаґанди, тільки інформації, приходиться довести до відома нашого громадянства, що для реалізації своєї постановки, кожному з наших артистів довелося витягнути з своєї кишені по 25 дол. для покриття адміністраційних і постановочних витрат. Малозначний, здавалось би факт. Але продумаймо його тривожну вимовність. Цей „малозначучий" факт має місце при наявності економічного росту наших установ, показному напуханні наших конт в банках.

Так дуже, дуже не хотілось би, щоб наші мистці не мали нагоди після вистави „Ноктюрну" приступаючи до готування наступної постановки, зробити сумне відкриття, що по суті, їхні зусилля, плянування, прагнення, це донкіхотерія, що її оцінюють дружнім і спочутливим поклепанням по плечі.

В. Лас.

Роман Рудницький виступить в Нюйоркському Університеті

Українська Студентська Громада Нюйорського Університету спільно з музичним департаментом школи влаштовує в п'ятницю, дня 5 квітня ц. р. в залі „Скул оф едукешен авдіторіюм" при 35 вест, четверта вулиця, концерт відомого молодого піяніста віртуоза Романа Рудницького.

Цей 20-літній артист, який концертує від 10-го року життя, дав вже сто власних концертів „від океану до океану", та виступав як соліст, з десяти різними симфонічними оркестрами — останній раз недавно в січні ц. р. з філгармонією в Палм Віч, Флорида.

Представляючи Романа Рудницького в Нюйорськім Університеті, Українська Студентська Громада розглядає його концерт як важливий засіб пропаґанди української справи й українського імени серед американського світу. Тому було б дуже побажано, щоби українське громадянство масово прибуло на цей концерт і заповнюючи залю заманіфестувало своє зацікавлення досягами і успіхами наших мистців взагалі, а одного з найбільш надійних з них, Романа Рудницького, зокрема. У програмі концерту м. ін. монументальна органова Токата Бах-Бусоні (Ц-дур), твори Бетговена, Шопена, Барбера (соната), Дебюсі і сучасних українських композиторів.

Українська Студентська Громада при Нюйорському Університету

• Іранський уряд рішив, що його члени-міністри вирічуться своїх великих люксусових авт та придбають малі вози, які вимагають менше газоліни і є нижче оподатковані.

Короткі вістки

● Євгенія Євтушенко, молодий совєтський поет, є далі предметом критики й гострих атак збоку совєтської преси. Цим разом причину до різкого виступу проти нього московської „Правди" дала автобіографія Євтушенка проголошена в лівому паризькому щоденнику „Експресс". „Правда" закидає Євтушенкові „іґноранцію, нахабну чванькуватість і самозакоханість". Євтушенко „покаявся" за „гріх" потурання західнім течіям, але те покаяння не привернуло його в ласках кремлінських правителів.

● Сіямський уряд образився на закиди, зголошені в Конгресі, що ЗДА „тільки дають, а нічого в заміну не дістають". Прем'єр маршал Саріт Танарат підкреслив, що Сіям не просив в Америки військової допомоги під час кризи в Ляосі, бо — мовляв — Сіям має силу сам оборонитись.

Василь Кричевський: Київ. Подол і Братський Манастир

Василь Кричевський: Київ. Андріївська Церква

Михайло Мирош: Божа Мати, Покровителька Гуцульщини

Василь Кричевський: Київ. Вигляд на Печерську Лавру

Михайло Мирош: Майська ніч

Надія Сомко: Незабутній світанок

Надія Сомко: На Великдень

Михайло Мирош: Гуцул

Сергій К. Пастухів: Віщий Олег

Увага! Увага!

ПЕРТ АМБОЙ і ОКОЛИЦЯ!

В неділю, 7-го квітня 1963 року
в год. 3.30 по полудні
в приміщенні
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ,
при 760 State Street — Perth Amboy, N.J.
— відбудуться —

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗБОРИ Окружного Комітету Відділів УНСоюзу

в яких повинні взяти участь УРЯДОВЦІ, ПРЕДСТАВНИКИ та Конвенційні ДЕЛЕГАТИ ось таких Відділів УНСоюзу:

104 — 155
168 — 209 — 294
306 — 312 — 315 — 332
342 — 344 — 349 — 353 — 372

з місцевостей:

ПЕРТ АМБОЙ, ПЛЕЙНФІЛД, БАВНД БРУК, АЙСЕЛІН, КАРТЕРЕТ, ЛІНДЕН, МЕТАЧЕН, РАГВЕЙ, МЕЙВІЛ і НЮ БРАНСВИК.

ДО УЧАСТИ В ЗБОРАХ ЗАПРОШУЄМО ВСІХ ЧЛЕНІВ УНСОЮЗУ ТА УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДЯН ЦИХ МІСЦЕВОСТЕЙ.

ЗА ОКРУЖНИЙ КОМІТЕТ:
Кость НАКОНЕЧНИЙ, предсідник — інж. Володимир ЯНІВ, секретар

Увага! Увага!

РОЧЕСТЕР, ОБИРН і МАНЧЕСТЕР

В неділю, 7-го квітня 1963 р.
в год. 3.00 по полудні
в залі
UKRAINIAN CIVIC CENTER
831 Joseph Ave. — ROCHESTER, N.Y.
— відбудуться —

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ Окружного Комітету Відділів УНСоюзу

з РОЧЕСТЕРУ, ОБИРН і МАНЧЕСТЕРУ,
в яких повинні взяти участь Урядовці і конвенційні Делегати наступних Відділів УНСоюзу:

36, 38, 202, 217, 269, 283, 285, 289, 316, 340, 343, 367 та 437.

НА ПОРЯДКУ НАРАД:

1. Звіти Окружної Управи
2. Членська кампанія УНСоюзу 1963 року (розподіл квоти)
3. Святкування 70-ліття щоденника „Свободи".
4. Дискусія, внески і запити
5. Вибір нової Окружної Управи.

У Зборах візьме участь
Анна Герман
заст. гол. предсідника УНСоюзу.

До участи в Зборах запрошені теж всі члени УНСоюзу та все місцеве Українське Громадянство.

Окружний Комітет Відділів УНСоюзу в НЮАРКУ, Н. Дж.

скликає на
суботу 6-го квітня 1963 року
в год. 7 вечором
в приміщенні
УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛІ
при 180 Вільям вул. в НЮАРКУ, Н. Дж.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ Окружного Комітету Відділів УНСоюзу Нюаркської Округи

До участи в цих Зборах зобов'язані Урядники і Делегати останньої конвенції наступних Відділів:

14, 27, 37, 65, 76, 133, 142, 152, 219, 234, 272, 322, 329, 359, 371, 413, 459, 490.

НА ПОРЯДКУ НАРАД:

1. Відкриття Зборів
2. Доповідь гол. предсідника УНСоюзу
3. Кампанія 1963 року і розподіл квоти нових членів по Відділах
4. Влаштування імпрези з нагоди 70-ліття „Свободи"
5. Справа курсів для секретарів і організаторів.

У Зборах візьме участь
Йосип Лисогір
головний предсідник УНСоюзу.

ЗА ОКРУЖНУ УПРАВУ
Ю. БАРАНЮК — В. САЛАБУН — Д-р О. УТРИСКО

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ Українського Народного Союзу

НЕДІЛЯ,
7-го КВІТНЯ 1963 р.:

СИРАКЮЗ, Н. Й. — Місячні Збори Т-ва „Українська Січ" Відд. 39 о год. 3-ій по пол. в залі УНДому. Побір вкладок в суботу 6-го квітня від год. 7.00 до 10:00 веч. і в неділю 7-го квітня від год. 12:00 до 3:00 по пол. Управа Відділу просить тих членів, які довжні із вкладками неґайно їх вирівнювати. — Управа.

BALTIMORE, Md. — Місячні Збори В-ва Пресвятої Тройці, Відд. 320 о год. 1.30 по пол. в Укр. Гор. Клюбі при 3101 O'Donnell St. з огляду на Великдень, Збори відбудуться скоріше. — Іван Малко, секр., Д. Пісецький, пред.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. — Збори С-ва Рож. Прес. Богородиці, Відд. 36 о год. 2.30 по пол. Проситься членкинь прийти на Збори. — Анна Стрілець, пресід.; К. Ярославська, кас.; А. Гунька, секр.

ТАРЗАН, ч. 5010. Покарання Франсес Фостер...

Тарзан і Білл Фостер увійшли до халупи і стояли в безмовному жаху...

Перед ними лежали зсохнуті останки Франсес Фостер... Жорстоко покараної за те, що вкрала „еліксір життя" презервера!